

¹ Mandorff, aki az egykori lisszaboni magyar követség felszámolásával volt megbízva, azt jelenti, hogy Wodianer Andor, aki az utolsó lisszaboni magyar követ volt - 1939-től 1944. május 31-ig -, feleségül vett egy gazdag argentinai nőt, és vele szeptember 12-én Argentínába utazott, de vissza fog térni Portugáliába, ahol Lisszabon mellett vidéki háza van. Mint ismeretes, nagyrészt Wodianer biztosította 1949-ben Horthy utolsó menedékét a portugáliai Estorilban. Magyarország és Portugália között hosszú ideig nem létesült újra diplomáciai kapcsolat.

403. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1947. december 19.)

Haraszi Emil c. egy. rk. tanár, aki a párizsi magyar követség részére f. év szeptemberéig kulturális munkákat végzett, azzal a kéréssel fordult hozzám, hozzam Miniszter Úr tudomására az alábbiakat:

A párizsi magyar követség újra felállítása alkalmával Nemestóthy volt ügyvivő őt - a külügyminisztérium kulturális osztályának rendelete alapján - már 1946 januárjában megbízta a békekonferencia tartama alatt rendezendő magyar kulturális manifesztációk előkészítésével. Ezen megbízatás alapján dolgozta ki Haraszi a Berlioz-centenárium ünnepségeket, valamint a „Trois Siècles de luttes pour la Liberté Hongroise”¹-kiállítás első tervezetét. Fizetést viszont csupán 1946 júniusától kezdve kapott annak ellenére, hogy már hivatalos megbízatása előtt, 1945 szeptemberétől kezdve, magánszorgalomból magyar kulturális munkát végzett Párizsban. Kéri tehát, hogy ezen elmaradt időre a neki kijáró díjazást megkaphassa.

Tisztelettel kérem Miniszter Urat, hogy engem Haraszi tanár kérelmére vonatkozólag elfoglalt álláspontjáról mielőbb tájékoztatni szíveskedjék.

MOL XIX-J-30-a 22. doboz (egykorú másolat)

¹ „Három évszázad harcai a magyar szabadságért” (francia).

404. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1947. december 19.)

Tárgy: Szovjet-francia viszony

Fent hivatkozott jelentésemben¹ beszámoltam azon egyre súlyosbodó incidensekről, amelyek Szovjet-Oroszország és Franciaország viszonyát az utóbbi hetek folyamán oly rendkívüli mértékben megrontották. A francia kormány szovjetellenes intézkedései által provokált diplomáciai és politikai krízis a két ország közt eddigi csúcspontját akkor érte el, amidőn egyrészt a szovjet kormány mondta fel retorzióképp a megkötés előtt álló francia-orosz kereskedelmi megállapodást, másrészt pedig amidőn a francia kormány az ezen közlést tartalmazó orosz jegyzék átvételét visszautasította.

Fentiekkel kapcsolatban megbízható forrásból származó bizalmas értesülesem szerint a francia kormányt ezen utóbbi, a diplomáciai életben elég szokatlan lépés megtételére a szóbanforgó szovjet jegyzék két kitétele készítette. Az egyik a szovjet-orosz kormány célzása volt arra, hogy a francia magatartás egyik oka „a francia közvélemény félrevezetése a franciaországi belpolitikai helyzetet illetően”, a másik pedig, amely szerint a szovjet kormány figyelmezteti a francia kormányt arra, hogy eljárásának következményeiért a felelősséget a francia kormányra hárítja.

Értesülésem szerint főleg ez utóbbi megállapítás volt az, amely a Quai d'Orsay-t meglepte és aggodalomba ejtette. Egyrészt nem tudták, mi rejlik a homályos, de fenyegető kitétel mögött, másrészt pedig féltek a jelzett „következmények”-től. Talán épp e megfontolások késztették a francia kormányt arra, hogy a helyzet további kiélezésétől tartózkodjék. Tény ugyanis, hogy az utóbbi napokban francia részről bizonyos enyhülés volt tapasztalható a szovjetellenes hadjáratban, amely ha nem is nyilvánult meg tényekben, annyit mégis eredményezett, hogy a jobboldali sajtó egyszerre elhallgatott szovjetellenes támadásaival, és a két ország közt keletkezett feszültséget legalább nem igyekezett tovább mélyíteni.

Benyomásom az, hogy a francia hivatalos köröket talán kissé gondolkozóba ejtette a nem várt és rendkívül erőlyes szovjet-orosz reakció, és félvén attól, hogy máris túlságosan elvetették a sulykot, késői takarodót fűjtak. E magatartás kialakításához bizonyára hozzájárult a francia-orosz kereskedelmi tárgyalásoknak orosz részről való megszüntetése. A tárgyalások ugyanis, amint azóta értesültem, rendkívül kedvező mederben haladtak előre és befejezésükhöz közel állottak. Szovjet-orosz részről semmiféle nehézséget nem támasztottak a beigért búzaszállításokkal kapcsolatban. A francia kormányköröket annál jobban meglepte tehát a tárgyalásoknak orosz részről való hirtelen felmondása, ami további figyelmeztető jelként hatott az irányban, hogy a francia kormány magatartását az itteni szovjet-orosz hazatelepítési misszióval és táborral, valamint a szovjet-orosz állampolgárokkal szemben szovjet-orosz részről mennyire elítélik és mennyire komolyan veszik.

További kérdés, amely a francia köröket a szovjet-orosz feszültséggel kapcsolatban igen közelről érinti, az elzász-lotaringiai hadifoglyok sorsa. Ezek ugyanis német zászlók alatt harcolván és esvén fogságba, eleinte mint német hadifoglyok lettek kezelve Oroszországban. A moszkvai francia hazatelepítési misszió minden igyekezetével azon volt, hogy őket, mint a háború befejezése óta francia állampolgárokat, a német hadifoglyoktól elkülönítse és hazaszállításukat kieszközölje. Mivel a becslések szerint számuk mintegy 20 000-re rúg, érthető, hogy sorsuk rendkívül közelről érinti Franciaországot. A szovjet-orosz kormány azon elhatározása, hogy a franciaországi szovjet-orosz hazatelepítési bizottság tagjainak kiutasítására retorzióképpen a moszkvai francia hazatelepítési bizottság azonnali távozását követelte, a jobboldali sajtó részéről azonnal propagandisztikusan erősen kihasznált hír terjesztését váltotta ki, amely szerint a szovjet kormány ezek után nem fogja többé hazaengedni az elzász-lotaringiai hadifoglyokat. Marquié ezredes, a moszkvai francia hazatelepítési misszió vezetője e híreket élesen cáfolta ugyan, viszont mivel nevezett ezen Moszkvában adott nyilatkozatában szembehelyezkedett a francia kormány álláspontjával, nyilatkozata nem oszlatta el a jobboldal aggodalmait a két keleti megyéből származó hadifoglyok sorsát illetően.

Ha tehát, amint fentebb említettem, bizonyos jelek vannak is arra nézve, hogy a francia kormány most már inkább tompítani igyekszik a feszültség élet, nem kérdés, hogy a diplomáciai bonyodalom még nem záródott le véglegesen. Mindenekelőtt attól félnek francia részről, hogy a szovjet kormány fent említett jegyzékében foglalt burkolt fenyegetését beváltva esetleg további retorziókat fog alkalmazni francia vonatkozásban. Ezenkívül nem záródott még le Marquié ezredes ügye sem, akit kormánya Moszkvában tett nyilatkozatáért azonnal hazahívott, és akit ha hazatér fegyelmi eljárás alá fognak vonni. Ez ügyben is még további komplikációk várhatók tehát. Nyitva van továbbá az elzász-lotaringiai hadifoglyok ügye is, akiket bár a Szovjetunió kétségkívül nem kíván visszatarítani, viszont a moszkvai francia hazatelepítési bizottság működésének megszűnésével nincs többé olyan szovjet részről elfogadott hivatalos francia szerv, amely hazatelepítésükkel foglalkoznék és azt helyben megszervezhetné.

A francia-szovjet feszültség kérdése tehát, amelynek már eddig is lehetett bizonyos befolyása még a londoni konferencia kimenetelére is, e konferencia sikertelen befejezése után mint a Kelet és Nyugat között már eddig fennállott zavaró problémák mellé felsorakozott újabb kérdés-komplexum jelentkezik. Szorosan összefonódva a francia belpolitikai helyzettel, már csak ennek rendkívül labilis voltára való tekintettel is, a jövőben könnyen gyújtópontjává válhatnak egy nemzetközi politikai kihatásaiban is rendkívül veszélyessé válható újabb bonyodalomnak.

MOL XIX-J-1-k 7. doboz (eredeti)

¹ L. e kötet 389. sz. levelét.

405. KÁROLYI MIHÁLY MOLNÁR ERIKHEZ

(Párizs, 1947. december 19.)

Tárgy: Francia pénzügyi és gazdasági helyzet és a René Mayer-féle stabilizációs terv

Alighogy elültek a háromhetes sztrájkharc által okozott viharok, a belpolitikai küzdelem újabb kiéleződésének vagyunk tanúi, a Schuman-kormány pénzügyi és gazdasági reformterveinek nyilvánosságra jutása következtében. Kétségtelen, hogy a francia államháztartás állandó hatalmas deficitje, a francia bank belső és külső értékének állandó csökkenése, valamint a francia ár- és adórendszer terén mutatkozó krónikus anarchia imperative szükségessé teszik e téren a radikális intézkedéseket. Feltűnő azonban, hogy miután a Schuman-kormány első cselekedete az USA sztrájkellenes törvényhozására sokban emlékeztető törvényjavaslat benyújtása volt, mert a Marshall-tervben kilátásba helyezett segítség első részletének esedékessé válásának pillanatában a Schuman-kormány azzal a belső stabilizációs programmal lép a parlament elé, amely a Marshall-tervvel kapcsolatos hivatalos amerikai nyilatkozatokban mint az amerikai kölcsönök elengedhetetlen előfeltétele szerepelt. Ha végül észrevesszük, hogy a francia stabilizációs terv egyik legfontosabb jellegzetessége a Truman-adminisztráció által is favorizált gazdasági neoliberalizmus érvényesülése, úgy meg kell állapítani, hogy a Schuman-kormány intézkedései feltűnő módon tükrözik azt az amerikai inspirációt, amely a francia külpolitikában is fokozódó mértékben mutatkozik a francia-szovjet incidensek óta.

A Schuman-kormány újabb gazdasági és pénzügyi intézkedései a francia közvélemény előtt Mayer-terv néven ismeretesek, tekintve, hogy René Mayer, a pénzügyi és nemzetgazdasági tárca birtokosa fogadtatta el azokat a legutóbbi napokban a francia minisztertanáccsal. Itt meg kell jegyezni, hogy René Mayer, mint azt már jelentettem, nemcsak a francia bankkörök bizalmát bíró gazdaságpolitikus, hanem személyében is érdekelve van a párizsi Rotschild-bankházban, és a francia-amerikai pénzügyi kapcsolatok is közelről érintik. A parlament elé került javaslatok azonban természetesen némiképp tekintettel vannak a Schuman miniszterelnök számára e pillanatban még nélkülözhetetlen szocialista miniszterek felfogására is. Eme kompromisszum-jelleg ellenére mégis szembeötlő, hogy a Mayer-terv a saját pártja által is már elejtett André Philippe szocialista volt nemzetgazdasági miniszter úgynevezett dirigizmusával végleg szakít. Mayer javaslatára a kormány ugyanis elhatározta, hogy az árellenőrzést és a jegyrendszert meg kívánja szüntetni a kenyér kivételével úgyszólván az összes élelmiszereknél, és az ipari szektorokban is sok árucikknél helyreállítja a piac szabadságát. Kivételt képeznek a vas- és acélipar, továbbá a vegyipar termékei, tüzelőanyagok és egyes textilanyagok. A kor-